1

ần đầu tiên đặt chân lên đất Biên Hòa, Bùi Hữu Nghĩa thấy một vùng đất cao ráo, xa xa là núi rừng khác với cảnh sông nước bằng phẳng ở Cần Thơ, quê hương Nghĩa. Hồi đó tại Vàm Rạch, người ta cất một cái chợ nhỏ gọi là chợ Cần Thơ, còn huyện lị ở tận Ô Môn và tỉnh lị ở mãi nơi Châu Đốc. Cả vùng ven sông Hậu đầy cọp sấu, làm gì có cảnh đô hội như ở đây; trên sông Phước Long ghe thuyền tấp nập, ở Cù Lao Phố có những con đường xây bằng đá trắng, đá xanh, đá đỏ, trơn tru rộng rãi, hai bên san sát cửa hiệu, đầy ắp tơ lụa gấm vóc, ngà voi, sừng tê, sa nhân, đậu khấu... Dãy phố ngói này cất tựa ven bờ nước, ở đằng sau của mỗi nhà có một kho hàng cất dính sát ván trên sàn và gie ra trên sông. Phía trước treo màn trướng để che ánh nắng mặt trời, đi trên đường mát mẻ như đi dưới mái nhà cao lớn vậy.

Nghĩa không thích chúi mũi vào các cửa hiệu mà thích đi xem núi. Từ tỉnh thành Biên Hòa, Nghĩa đi về phía tây. Qua khỏi những xóm làng đông đúc của xã Tân Thành đến một ngã ba đường, rẽ tay mặt tới khu vực xã Bửu Long. Một ngọn núi hiện ra, đó là núi Long Ẩn, đất đá lộn nhau, cây cối xanh tốt. Hình núi uốn cong và cao đẹp, có đá thủy tinh. Trèo lên đỉnh núi thấy ngôi chùa Hang. Hang này được tạo lập bằng nhiều phiến đá lớn chồng chất lên nhau, cũng có vẻ kì bí. Còn chính điện và các nhà phụ thì xây quanh phía ngoài, bao bọc lấy hang. Hỏi vị sư trụ trì, Nghĩa biết chùa được dựng nhằm năm Bính Thìn[1] đời chúa Sãi Nguyễn Phước Nguyên, do nhóm di dân đầu tiên từ Ngũ Quảng vào lưu trú đất Đồng Nai...

Từ núi Long Ẩn đi về phía bắc đến thôn Bình Điện gặp núi Bửu Phong. Trên núi cũng có chùa khang trang rộng rãi. Trong chùa thờ một tượng Phật mười tám tay. Ngay lối lên chùa, về phía tay mặt có một gộp đá hoa cương mang hình hàm hổ. Xa một chút, trên đường vòng chân núi còn có một gộp đá khác mang hình miệng rồng. Hai gộp đá Long đầu thạch và Hổ đầu thạch đã làm cho ngôi chùa và ngọn núi thêm phần huyền bí.

Đứng ở sân chùa trông về bốn phía, Nghĩa thấy sông nước Phước Long dãi hình ở phía bắc, núi Châu Thới lờ mờ ở phía tây, tỉnh thành Biên Hòa ẩn hiện ở phía nam, còn ở phía đông thì chập chờn bóng rừng núi.

(1) Năm 1616.

Chàng thiếu niên ở vùng đồng bằng chưa bao giờ thấy núi, giờ tha hồ hít thở không khí trong trẻo, thoáng đãng của đất trời cao rộng. Nghĩa nhớ lại cảnh mình vốn con nhà chài lưới nhưng bẩm tính thông minh và ham học, ngay từ nhỏ đã nổi tiếng là trò giỏi, nên được ông Ngô Khắc Giản làm chức xã trưởng Long Tuyền[1] đỡ đầu, gởi lên học tại Biên Hòa, để con là Ngô Tấn Du cùng học cho có bạn. Thế là Nghĩa xin phép cha là ông Bùi Hữu Đá cho lên đường. Ông Đá không muốn xa con, nhưng vì nghĩ đến mai hậu của con nên đành lòng cho con đi.

Đến Biên Hòa, Nghĩa trọ nhà ông Nguyễn Văn Lý, làng Mỹ Khánh, tổng Chánh Mỹ thượng, huyện Phước Chánh, phủ Phước Long.

Từ khi Nghĩa đến, ông Lý rất quý mến người thiếu niên thông minh lễ phép đó. Ngoài buổi học, anh lại đỡ đần những công việc trong nhà như sửa giàn trầu, chăm sóc vườn cây ăn trái. Có khi chở ghe đưa ông đi công chuyện, thăm viếng người thân, chứng tỏ anh là dân đã quen sông nước chứ không phải là hạng học trò "dài lưng tốn vải, ăn no lại nằm" như lời đồng dao từng chế giễu.

Tối tối, Nghĩa giã gạo giùm cho cô Tồn, con gái độc nhất của ông Lý. Cối làm bằng gỗ me chôn xuống đất. Hai người giã gạo chày đôi, chày của Nghĩa bổ xuống cối

(1) Nay thuộc Bình Thủy, Cần Thơ.

vừa cất lên, tay vật sang một bên làm nhịp thì chày của Tồn lại bổ xuống. Nhịp chày vang lên từng tiếng *cụp, cum* rất vui tai.

Giã một hồi đã mệt, đến lúc nghỉ, Nghĩa lại kể chuyện *Song Tinh Bất Dạ* cho Tồn nghe. Nghĩa vừa kể vừa thầm nghĩ sao cảnh mình lại giống y chang như cảnh Song Tinh mới kì chớ! Song Tinh phải ở đợ nhà cha nuôi là Giang Giám Hồ thì Nghĩa cũng phải ở đậu nhà ông Lý. Giang Giám Hồ có con gái là Nhụy Châu công dung ngôn hạnh vẹn toàn thì ông Lý cũng có cô Tồn. Nghĩa thích nhất đoạn tả cuộc gặp gỡ đầu tiên giữa Song Tinh và Nhụy Châu:

Nàng ta bước ngọc rụt rè,
Áo hừng màu thắm, quần lòe thức xanh.
Xạ hương giòng gió đưa thanh,
Luôn tay hoàn bội, rỡ mình san hô.
Bút Vương khôn dạm nên đồ.
Đài gương, hoa ánh, đáy hồ nguyệt in.
Làu làu một vẻ một thanh,
Mày nga khói đạm, tóc xanh mây lồng.
Gót sen đua nở bạch hồng,
Sáng ngời ngân hải, thanh phong má đào.
Rõ ràng ánh nguyệt chói sao,
Mỉa dường thần nữ, khác nào Hằng Nga.
Hầu theo hai ả Vân, Hà,
So nàng tư chất kém vài phần thanh.

Tới gần tác tiếp nghiêng mình,
Chào rằng: "Muôn phước mừng anh ngày rày"
Sinh bèn đứng dậy vòng tay...

Kể đến đây, Nghĩa làm điệu bộ cung kính vòng tay trước mặt Tồn, Tồn cười ré lên:

– Anh làm gì mà như hát bội vậy?

Nghĩa tủm tỉm cười:

– Thì anh đóng vai Song Tinh còn em đóng Nhụy Châu coi nào.

Tồn mắc cỡ đỏ bừng mặt:

– Anh chọc phá em hoài... Thôi em hổng nghe nữa...

Thấy Tồn dỗi quay mặt đi Nghĩa vội nói:

– Mới giỡn chơi chút xíu mà đã... Để anh kể tiếp nha...

Nghĩa kể đến đoạn Song Tinh yêu Nhụy Châu, nhưng mối tình chớm nở giữa đôi trai gái gặp một trở ngại về danh nghĩa: họ là anh em nuôi. Song Tinh tương tư và bịnh nặng gần chết. Nghe đến đây, Tồn rơm rớm nước mắt hỏi:

– Liệu Song Tinh có làm sao không anh?

Nghĩa hóm hỉnh:

– Em lo cho Song Tinh, rủi anh mà bịnh thiệt, em có khóc thương không?

– Bậy nà, anh chỉ nói gở, Song Tinh thế nào anh kể tiếp đi.

– Ông bà Giang Giám Hồ thương cảm, hứa gả Nhụy Châu cho Song Tinh, chàng mới hết bịnh, lo miệt mài đèn sách.

Tồn thở phào:

– Vậy hả anh?

– Thôi đêm nay tới đó thôi, mai anh lại kể tiếp.

Tồn bần thần tiếc rẻ nhưng thấy quá khuya, sợ ông Lý la nên phải chia tay với Nghĩa về phòng riêng. Nằm trằn trọc mãi không sao ngủ được, cô bồi hồi nghĩ đến cuộc trò chuyện vừa qua. Trước đây, mỗi khi giã gạo một mình cô lại nhớ đến câu ca:

Sáng trăng giã gạo giữa trời,
Cám bay phảng phất thương người đằng xa.

Lúc ấy cô chỉ cảm thấy thương nhớ bâng quơ thế thôi, chứ trong lòng vẫn chưa có một hình bóng nào rõ rệt. Đến nay, người mà cô cảm thấy thương mến không phải là người đằng xa mà lại ở gần gũi bên mình. Nhưng không biết anh có để ý đến mình không, hay hai bên vẫn chỉ là tình anh em thôi. Song Tinh và Nhụy Châu trước là tình anh em nuôi sau đổi thành tình yêu, còn mình với ảnh "*Trăm năm biết có duyên gì hay không?*" Cô cũng hồi hộp, không biết mối tình của Song Tinh và Nhụy Châu rồi sẽ ra sao?

Ngày hôm sau, cô vừa làm việc vừa mong cho chóng tối để lại được nghe Nghĩa kể chuyện tiếp và nhất là